

MOLNÁR ERZSÉBET

FONYÓ ANTAL

(1919–1981)

I. Életrajz

Fonyó Antal 1919. július 23-án született Szatmárnémetiben. Huszton orosz nyelvű középiskolát végzett,¹ itt szerzett érettségét 1937-ben.² Egyetemi tanulmányait a pozsonyi egyetem jogi karán kezdte meg 1937-ben, majd jogi tanulmányait 1939-től a budapesti jogi karon folytatta.³ 1942-ben itt szerzett jogi doktorátust. A diploma megszerzését követően ügyvédjelöltként, majd pedig a demokratikus magyar államrendőrség tagjaként dolgozott, 1951-ig.⁴ 1951. október 15-én tanársegédi, majd 1952-ben adjunktusi kinevezést kapott az Eötvös Loránd Tudományegyetem jogi karának büntetőjogi tanszékére.⁵ *Schultheisz* Emil nyugdíjazását követően, 1957. október 1-től ideiglenes jelleggel, majd 1958. július 11-én a pályázati eljárás lefolytatását követően a VII. rendes kari tanácsülésen megbízták a szegedi József Attila Tudományegyetem Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi tanszékének vezetésével, valamint docensi feladatok ellátásával. 1960-ban a szegedi jogi kar dékánjává választották, amely pozíciót 1964-ig töltötte be. 1961-ben kandidátusi disszertációjának megvédésével a Tudományos Minősítő Bizottság az állam-és jogtudományok kandidátusává nyilvánította,⁶ majd 1962. augusztus 1-jén egyetemi tanári kinevezést kapott. Egészen 1981. december 3-án bekövetkezett halála napjáig a Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára volt.⁷

Fonyó Antal tagja volt egyebek mellett a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Főbizottságának,⁸ az MTA Kriminálpszichológiai Albizottságának,⁹ az Igazságügy-

¹ Jegyzőkönyv a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának 1952. évi július hó 1-én tartott 1951/52. tanévi VIII. rendes üléséről (8551-0412/1952. d. sz). Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Karának ülései 1950–1952. 253. p.

² NAGY 2013, 143. p.

³ Szócikk *Fonyó* Antalról. KENYERES, 1994.

⁴ NAGY 2001, 50. p. NAGY 2007, 9. p.

⁵ Jegyzőkönyv a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának 1952. évi július hó 1-jén tartott 1951/52. tanévi VIII. rendes üléséről (8551-0412/1952. d. sz). Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Karának ülései 1950–1952. 253. p.

⁶ *Krónika* 1962, 177. p. Tudományos élet 1963, 236. p.

⁷ NAGY 2001, 51. p. NAGY 2007, 910. p.

⁸ NAGY 2001, 51. p. NAGY 2007, 10. p.

⁹ GEGESI 1962, 276. p.

minisztérium által szervezett Büntetőjogi Koordinációs Bizottságnak,¹⁰ valamint a Magyar Jogász Szövetség Csongrád megyei Szervezetében éveken át vezette a büntetőjogi szakosztályt.¹¹

II. Tudományos munkásság

A tanulmány célja *Fonyó* Antal tudományos munkásságának bemutatása. Publikációs tevékenysége mellett aktív oktatási,- valamint tudományszervezési tevékenységet is folytatott, továbbá szerepet vállalt a felsőoktatási rendszer modernizálásában is. Munkásságát e két fő tevékenységi kör mentén kívánom bemutatni.

1. Publikációs tevékenysége

Fonyó Antal tudományos munkáit alapvetően praktikus szemlélet jellemzi, munkáiban korának büntetőjogát leginkább jellemző gyakorlati problémákkal, illetve azok megoldásával foglalkozott. *Békés Imre Fonyó* halálának 10. évfordulójára, 1991 decemberében megrendezett kari konferencián elhangzott előadásában a következőképpen jellemezte *Fonyó* tudományos munkásságát: „[...] a praktikum iránti fogékonyságából következően nem abban az értelemben volt dogmatikus, hogy a büntetőjogi fogalmak cizelláltságára törekedett volna, hanem az élet igényeinek akart megfelelni.”¹² *Király Tibor* nekrológiájában hangsúlyozza, hogy *Fonyó* a jogdogmatika kérdésein túl a jogpolitika iránt is fogékony volt, a büntetőjog jobbítása mellett a társadalom számos gondját is magáénak érezte.¹³ *Cséka Ervin* megemlékezésében kiemelte *Fonyó* tudományos vitakészségét, valamint az ő szakmai-tudományos álláspontjától eltérő vélemények iránt tanúsított tiszteletét, ám *Fonyó* tudományos munkásságára jellemző gyakorlatorientált szemléletet alátámasztandó megemlíti, hogy „nem volt türelmes az élettől elrugaszkodott, kiagyalt, a „szerkezetek” és a logika öncélú jogi formuláiban kedvet lelő konstrukciókkal szemben.”¹⁴

Fonyó Antal életművének jelentős része nem jelent meg nyomtatásban, nem került publikálásra. Ennek két oka van: egyrészt aktívan közreműködött mind az 1961. évi V. törvény, mind pedig az 1978. évi IV. törvény kodifikációs munkálataiban, amely tevékenység során készült szakértői véleményeit a tágabb értelemben vett szakmai nyilvánosság előtt nem publikálta. Másrészt aktív tudományszervező, széleskörű nemzetközi kapcsolatépítő, valamint oktatói és tehetséggondozói tevékenysége¹⁵ mellett másodlagos szerepet szánt kutatásainak, szakmai megállapításainak publikálására. *Cséka Ervin Fonyóról* írt megemlékezésében idézi *Fonyó* gyakran emlegetett gondolatait, amely szerint: „nagyon fontos ugyan a tudományos kutatások publikációkban való leszűrése,

¹⁰ KENYERES 1994, KIRÁLY 1982, 285. p.

¹¹ KIRÁLY 1982, 286. p.

¹² FARAGÓ 1992, 198. p.

¹³ KIRÁLY 1982, 286. p.

¹⁴ CSÉKA 1982, 530. p.

¹⁵ CSÉKA 2007, 13. p.

de én azért el tudom viselni – szemben sok, e miatt gyötrődő pályatársammal, – ha egy-két hónap elmúlik anélkül, hogy a nevemet nyomtatásban olvassám.”

A korabeli folyóiratok, valamint a Magyar Tudományos Akadémia korabeli közleményei számos olyan konferenciáról, valamint tudományos ülésről tudósítottak, amelyen Fonyó tudományos előadást tartott, illetve amelyek szervezése nevéhez kötődik. Így, habár Fonyó életművének nagy része szóban hangzott el,¹⁶ publikációi mellett e rendezvényekről írott tudósítások mégis betekintést engednek tudományos munkásságának azon részébe, amelyeket ő maga nem örökített meg az utókor számára.

Ha tudományos munkásságát áttekintjük, kirajzolódik, hogy Fonyó publikációs tevékenysége három fő téma, jogterület köré csoportosul: a gazdasági büntetőjog, a valamennyi munkáját átható kriminalizáció-dekriminalizáció kérdése, valamint a büntetési rendszer¹⁷ és a büntetés- végrehajtási jog. Mindemellett publikált a felsőoktatás, különösen a büntetőjog oktatásának, fejlesztésének témájában is, ezirányú munkásságára az oktatásszervezői tevékenységéről szóló fejezetben térek ki. E fejezetben az említett három tudományterület körébe illeszkedő munkáinak szisztematizált ismertetésére, tudományos megállapításainak felvázolására vállalkozom. Egyetértek Nagy Ferencsel abban, hogy egy tudománytörténeti munka szükségképpen nem nélkülözheti az axiológiai, értékelő szemléletet,¹⁸ így célom Fonyó munkásságát értékelő áttekintéssel, rendszerbe foglalva ismertetni.

1.1. Gazdasági büntetőjog

Fonyó munkásságának jelentős részét a szocializmus időszakában fejtette ki, amely korszakban a tudományos munkásságát is természetszerűleg áthatotta.¹⁹ A II. világháború okozta pusztítás, valamint az annak következtében fellépő gazdasági válság indukálta a gazdasági életbe való állami beavatkozás követelményét, a stabilizáció érdekében kötött gazdasági formák létrehozását, a tervgazdálkodás életre hívását. Ezek érvényesülését, védelmét az állami büntetőjogi eszközökkel is garantálni kívánta.²⁰ Ahogyan Fonyó megfogalmazza: „a büntetőjog védelmi feladatának határait a társadalmi fejlődés aktuális szintje, az állami-társadalmi, gazdasági rend kiépítettségének foka és ebből következőleg egyes társadalmi viszonyoknak aktuális jelentősége határozza meg.”²¹ Így jelent meg védendő érdekként, védendő jogi tárgyként tágabb értelemben a népgazdaság, a gazdálkodás szociális rendjének védelmi igénye, ehhez szorosan kapcsolódva pedig a társadalmi tulajdon védelméhez fűződő érdek.²² Fonyó gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos valamennyi munkája ezen új gazdasági szisztéma²³ védelmi igényével áll összefüggésben, illetve abból származó problémás kérdések megválaszolásával foglalko-

¹⁶ FARAGÓ 1992, 198. p. NAGY 2001, 51. p.

¹⁷ Büntetési rendszer alatt a büntetőjog-tudomány a mai szankciórendszerrel (büntetésekkel és intézkedésekkel) kapcsolatos ismereteket értette.

¹⁸ NAGY 2013, 133. p.

¹⁹ Vö. TÓTH 2007, 17. p.

²⁰ FONYÓ – VERMES 1970, 473. p.

²¹ FONYÓ 1975, 193. p.

²² FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 13. p.

²³ Vö. BODNÁR 1979, 532. p.

zik, ily módon az adott kor aktuális, gyakorlati jelentőségű problémáinak megoldására törekszik, az uralkodó társadalmi-gazdasági környezet olvasó elé tárásával.

Fonyó gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos kutatási eredményeit szintetizáló első jelentős munka az 1961-ben megvédett kandidátusi értekezése. Az 1961. évi Btk. kommentárjában a népgazdaság elleni büntettek fejezet szerzője, az 1981. évben megjelent különös részi tankönyvben pedig a gazdasági bűncselekményekről, valamint a nagyon elleni bűncselekményekről szóló részek fűződnek nevéhez.²⁴

Fonyó Antal kandidátusi doktori értekezésének címe *A gazdaság elleni bűncselekmények fogalma*. Ahogyan arra *Barna* Péter, valamint *Kádár* Miklós opponensek rávilágítottak, a dolgozat legnagyobb érdeme és egyben tudományos nívója abban rejlik, hogy a szerző a gazdasági bűncselekmények teljes elméleti feldolgozását elvégezte. Disszertációjában jogdogmatikai jelentőségű fogalom meghatározásokat adott, mégpedig oly módon, hogy azokat az uralkodó gazdasági-társadalmi viszonyokból vezette le. A gazdasági bűncselekmények átfogó definíciójának megalkotása az értekezés tudományos eredménye.²⁵

Tóth Mihály *Fonyó* gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos munkásságának egyik legjelentősebb érdemeként a „világos, logikus és koherens rendszeralkotás, az egyes kategóriák elmélyült és sokoldalú vizsgálatának igényét, a gazdasági bűnözéshez kapcsolódó fogalmak, jogi tárgyak egységes elvi alapon történő elhatárolásának kiinduló pontként történő kezelését” tartja. Egy hónappal kandidátusi értekezésének megvédése előtt tartott konferencia-előadást *A tulajdon elleni bűncselekmények fogalmának egyes kérdéseiről* az 1961 májusában megrendezett Szegedi Akadémiai Napok keretében,²⁶ amely előadásból tanulmány is született. Ez a munka egyebek mellett kiválóan reprezentálja gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos munkásságának mindazon érdemét, amelyeket fentebb idéztem. Ezért *Fonyó* gazdasági deliktumokkal kapcsolatos munkássága bemutatásának kiindulópontjaként és vázáként e tanulmányát veszem alapul.

A tanulmány központi témája a társadalmi tulajdon elleni bűncselekmények elhatárolása a gazdasági bűncselekményektől.²⁷ Az elhatárolási problematika kiindulópontját az adja, hogy az 1961-es Btk. számos olyan bűncselekményt sorolt a társadalmi tulajdon védelméről szóló fejezet alá, amely más védendő jogi tárgyat is támad, így *Fonyó* által vizsgált deliktumok esetében egyazon magatartás sérti egyúttal a gazdálkodás rendjét, valamint a társadalmi tulajdont.²⁸ *Fonyó* munkáiban hangsúlyozza a bűncselekményi tényállások rendszerbeli helye megválasztásának fontosságát. A rendszerbeli hely meghatározását meglátása szerint elsősorban kriminálpolitikai megfontolások jelölik ki, a kriminálpolitikára pedig a társadalmi fejlődés hat determinálólag.²⁹ A jogi tárgyban manifesztálódó kriminálpolitikai célkitűzést a büntetőnorma céljával összekapcsolva értelmezi. Kifejti, hogy a büntetőnorma elsődleges célja a generális és speciális prevención keresztül³⁰ megvalósuló nevelés,³¹ a normasértőnek a társadalmi együttélés (jogilag

²⁴ NAGY 2001, 51. p.

²⁵ *Krónika* 1962, 176. p. Tudományos élet 1963, 236. p.

²⁶ WITTMAN – KOVÁCS 1961, 476. p.

²⁷ FONYÓ 1961, 147. p.

²⁸ Uo. 150. p.

²⁹ Uo. 145. p.

³⁰ FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 11. p.

³¹ PESCHKA 1964, 438. p.

szabályozott) rendjének tiszteletben tartására való szorítása,³² ezért „a büntetőjogszabálynak elsődlegesen mindig a magatartás jellegén kell felépülnie és nem az esetleges következmények variációin.”³³ Fonyó gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos munkáiból kitűnik, hogy a prevenció, illetve nevelési cél érvényesülése szempontjából a büntetőnormák elsődleges jogi tárgy alá történő, megfelelően átgondolt szubszumálását azért tartotta különösen fontosnak,³⁴ mert a társadalom számos, az új gazdasági rendszer ellen kifejtett magatartást nem érzett jogellenesnek. Ahogyan megfogalmazza: „[a] gazdasági büntetőjog mesterséges jellege abban mutatkozik meg, hogy a gazdasági bűncselekmények tekintetében nem jelentkezik a közmorál olyan mértékben, mint egyéb bűncselekmények vonatkozásában, amennyiben nem váltják ki a megfelelő társadalmi rosszallást.”³⁵ Fonyó az alábbi gondolatával az aktuális társadalmi-gazdasági helyzetre konkretizálja érvelését: „[...] különösen fontos a törvénynek ez a felvilágosító szerepe azoknak a kötelezettségességeknek a vonatkozásában, amelyek éppen a szocializmus építésének az időszakában válnak büntetendővé, és amelyeknek társadalomra veszélyessége a kapitalizmus gazdasági anarchiájából szabadult társadalom számos tagja számára még nem vált tudatossá.” Mindezek alapján valamely tényállás megfelelő fejezet alatt történő elhelyezése – álláspontja szerint – a nevelésen keresztül megvalósuló prevenció cél eszközéül szolgál.

Fonyó a gazdasági bűncselekményeket két lépcsőben határolja el a társadalmi tulajdont védő deliktumoktól: az első lépcső a már fentebb említett elsődleges jogi tárgy alapján történő elhatárolás.³⁶ Vizsgálja továbbá, hogy abban az esetben, ha adott bűncselekmény elsődlegesen, közvetlenül és egyidejűleg sérti a társadalmi tulajdonviszonyokat és a gazdaság szocialista rendjét is, milyen ismérvek alapján lehet dönteni a rendszerbeli elhelyezéséről. Fonyó a két bűncselekményi kört általános-speciális viszonyrendszerben definiálja, így abban az esetben, ha a társadalmi tulajdonviszonyok sérelme gazdasági tevékenység körébe eső kötelezettségességgel valósul meg, úgy a deliktum gazdasági bűncselekmények rendszerébe tartozik. Ezeknek a specialitása az ugyanis, hogy „[...] a tulajdoni viszonyok sérelme társadalmilag gyakorolt és elismert gazdálkodási tevékenység rendjén, azzal összefüggő kötelezettségességgel által jön létre, és minden olyan társadalmi tulajdont károsító társadalomra veszélyes magatartás, amely gazdálkodási tevékenység körében elkövetett kötelezettségességgel összefüggésben valósult meg, a gazdaság elleni bűncselekmények fogalma alá esik.”³⁷

Tanulmánya második részében olyan különös részi példákat hoz, amelyeknél az említett elhatárolási problematika felmerül. Ezek közül kiemelést érdemel a hűtlen, valamint a hanyag kezelés rendszerbeli helyének indokolása, amelyeket kifejezetten a rongálással állít szembe,³⁸ tekintettel arra, hogy az említett deliktumok elkövetési magatartása lehet tartalmilag azonos. Álláspontját az uralkodó joghelyzet kontextusában való elhelyezése szempontjából tartom fontosnak tisztázni, hogy az 1961. évi Btk. a hűtlen, valamint hanyag kezelés tényállásokat a társadalmi vagyon elleni bűncselekmények

³² FONYÓ 1959, 477. p.

³³ FONYÓ 1961, 156. p.

³⁴ Vö.: TÓTH 2007, 17. p.

³⁵ FONYÓ – VERMES 1970, 485. p.

³⁶ FONYÓ 1961, 149. p.

³⁷ Uo. 151. p.

³⁸ Uo. 154–157. pp.

fejezet alatt helyezte el, amely jogi tárgy alá szubszumálással *Fonyó* már a törvénytervezet létrejöttékor sem értett egyet. Álláspontja szerint ugyanis „[a] társadalmi vagyoni kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével megbízott személynek a rábízott vagyont szándékosan vagy gondatlanul károsító cselekménye, ha az a gazdálkodással kapcsolatos köteleességszegésben áll, a gazdaság elleni bűncselekmények fogalmába illik be, és elkülönül azoktól a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményektől, amelyek esetében a kár nem a gazdálkodással kapcsolatos köteleességszegés folyományaként állott elő.”³⁹

Fonyó gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos munkásságát, tanulmányaiban megjelenő érvelését végigkíséri a gazdasági bűncselekmények fogalmának imént vázolt tág értelmezése. A pénzügyi büntetőjogról szóló munkájában kiemeli, hogy álláspontja szerint a jogalkotói intenciótól eltérően a közadózást sértő deliktumokon túl valamennyi pénzügyi büntett a gazdasági bűncselekmények fogalma alá értendő, hiszen az állam pénzügyi tevékenységét sértő valamennyi magatartás a szocialista gazdaság szabályszerű működéséhez fűződő érdeket sérti.⁴⁰ Ugyanebben a munkájában fejti ki, hogy nem tartja indokoltnak önálló kategóriaként, fejezetként számon tartani az ún. „terv elleni bűncselekményeket”, ugyanis azok beilleszthetők más, olyan jogi tárgyakat megjelenítő fejezetek alá, amelyeket a kérdéses normák elsődlegesen sértenek, amelyeken keresztül az adott magatartás a tervet, tervszerű végrehajtást veszélyezteti. Ezek a magatartások pedig elsődlegesen a gazdaság rendjét sértő cselekményekben jelennek meg.⁴¹

1. 2. Reflektálás a kriminalizációs és dekriminalizációs tendenciákra

Fonyó büntetőjogi szemléletét általánosan jellemzi az, hogy csak a legszükségesebb esetben tartotta alkalmazandónak a büntetőjog eszköztárát.⁴² *Király* Tibor szavaival élve: „*Fonyó* tudta, hogy a büntetőjogin kívüli társadalmi eszközök és jogi lehetőségek a bűnözés leküzdésében fontosabbak, mint a büntetőjogiak”.⁴³ E szemlélete élesen megjelenik az 1961. évi V. törvény XIII. fejezetének, a népgazdaság elleni bűncselekmények áttekintő elemzése során *Vermes* Miklóssal közös munkájában is.⁴⁴ *Fonyó* e fejezet – és egyáltalán az 1961-es Btk. – kritikájaként fogalmazza meg a gondatlan bűncselekmények számosságát, ezáltal a gondatlan alakzatok szűkítésének igényét. Álláspontja szerint ugyanis „ez nincs összhangban a büntetőtörvénykönyv egészére jellemző felfogással, másfelől [...] ezekben az ügyekben olyan elkövetőkről van szó, akikkel szemben fennáll a lehetősége polgári jogi, munkajogi konzekvenciák alkalmazásának, vagy gazdasági bírság kiszabásának.”⁴⁵

Fonyó érintőlegesen már a gazdasági bűncselekmények morális töltetével való foglalatossága során érintette a kriminalizáció-dekriminalizáció problematikáját, meglátása szerint ugyanis „[e]lvileg is felvethető az a kérdés, hogy mennyiben lehet egy cselekményt súlyosan értékelni, immorálisnak tekinteni, ha az egyik nap tilalmazott, másnap

³⁹ FONYÓ 1961, 157. p. FONYÓ 1959, 477. p.

⁴⁰ FONYÓ 1959, 475. p.

⁴¹ Uo. 479. p.

⁴² Vö.: FONYÓ 1959, 478. p. FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 9. p.

⁴³ KIRÁLY 1982, 285. p.

⁴⁴ FONYÓ – VERMES 1970, 477. p.

⁴⁵ Uo. 482. p.

*pedig megengedett.*⁴⁶ Fonyó két büntető törvénykönyv megszületését is megélte, azok létrehozásában közreműködött. Történt ez két különböző társadalmi-gazdasági berendezkedésű időszakban, amely kriminalizációs kérdés dinamikáját alapvetően determinálta. Amíg az 1961-es Btk.-ra erőteljes kriminalizáció, az erkölcsi vagy egyéb jogi felelősség helyére büntetőjogi felelősség implementálása jellemző,⁴⁷ addig az 1978. évi Btk. kodifikációs munkálatai során a dekriminalizáció kérdése került elsősorban napirendre.⁴⁸ Az 1978-as Btk. kodifikációja során számos, különösen a vagyoni elleni és a gazdaság elleni fejezetbe tartozó⁴⁹ deliktum került ugyanis dekriminalizálásra, amely magatartások egy része szabálysértési felelősségi rendszerbe került áttemelésre.⁵⁰ Részben a gazdasági bűncselekmények, részben a dekriminalizáció általános hatásmechanizmusait, részben pedig Fonyó másik fő érdeklődési körét, a büntetőjog rendszerének témáját érinti Fonyó azon előadása, amelyet 1981. szeptember 9-11. között a szervezése által Szegeden megrendezésre került, *A büntetőjogi felelősségre vonás differenciálása és határai* című európai szocialista országok büntetőjogászainak kerekasztal konferenciáján tartott.⁵¹ Előadásában amellett érvelt, hogy a bűncselekmények súly szerinti felosztása tekintetében a büntetett és a vétség kategóriái mellett indokoltnak tartaná büntetőjogi kategóriává emelni a kriminális jellegű szabálysértések körébe tartozó magatartásokat kihágás, vagy kisebb vétség elnevezéssel. Trichotóm rendszer mellett történő érvelésének oka, hogy e cselekmények államigazgatási felelősségre vonás körében történő érkelését nem tekintette elegendőnek, ugyanis álláspontja szerint az ilyen magatartások természetüknél fogva jobban hasonlítanak a bűncselekményekre.⁵² Fonyó javaslata látszólag a korra jellemző szocialista álláspontot és szemléletet tükrözi, ahol is a kriminális jellegű magatartás társadalomra veszélyessége *in abstracto* akkor jut kifejezésre, ha a tilalmazott magatartás a büntetőjog által szabályozott.⁵³ A társadalom védelme, valamint a bűnelkövető nevelése a büntetőjog eszköztárával garantálható.⁵⁴ Trichotóm rendszerre tett javaslata azonban csak látszólag tükröz represszív szemléletet, a kriminális magatartásokat értékelő jogágak korabeli szabályrendszerének áttekintése érthetővé teszi azt, hogy Fonyó az akkor hatályos szabálysértési rendelkezések keretei között egy büntetőjogi felelősségi rendszerbe illesztett kihágási kategória létrehozása mellett érvelt. Fontos látni, hogy a szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény számos anyagi jogi és eljárásjogi garancia hiányától

⁴⁶ FONYÓ – VERMES 1970, 485. p.

⁴⁷ FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 13. p.

⁴⁸ FONYÓ – VERMES 1970, 481. p. FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 14. p.

⁴⁹ FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 17. p.

⁵⁰ KERESZTY 1981, 33–34. pp.

⁵¹ KIRÁLY 1982, 286. p. KERESZTY 1981, 31. p.

⁵² KERESZTY 1981, 31–32. pp

⁵³ Említésre érdemes Fonyónak a közigazgatási (szabálysértési) jogellenesség és a büntetőjogellenesség elhatárolásáról való elmélkedése, amely során a különböző elméletek ismertetése mellett a kérdésben valott saját felfogását is ismerteti. A szocialista társadalmi rendet védő büntetőjog materiális jogellenességi tartalmából, azaz a társadalomra veszélyesség fogalmából kiindulva álláspontja szerint minden jogsértés egyúttal társadalomra veszélyes is, a két jogellenességi kategória között kizárólag fokozati különbség van. A döntő tényező a tekintetben, hogy a jogalkotó büntetőjogi vagy közigazgatási jogi szankciót fűz a normasértéshez az, hogy a „*társadalom védelme érdekében*” melyik szükséges. FONYÓ 1959, 480–482. pp.

⁵⁴ Vö. KERESZTY 1981, 32. p.

szenvedett.⁵⁵ A garanciális szabályrendszer kidolgozatlansága valóban kétségessé tehette a dekriminalizált magatartások által támadott jogi tárgyak megfelelő védelmét.

1. 3. A büntetési rendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos javaslatai

*Király Tibor Fonyó*ról írt megemlékezésében tesz említést arról, hogy *Fonyó* az 1978. évi Btk. kodifikációs munkálatai tekintetében különösen a büntetőjogi intézkedések vizsgálata terén vette ki a részét,⁵⁶ az igazságügyminiszter által felállított kodifikációs főbizottság aktív tagjaként kutatási jelentéseket készített.⁵⁷ Habár szakvéleményei az utókor számára nem maradtak fenn, a kodifikációs munkálatok éveiben tanulmányokban publikálta a büntetési rendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos gondolatait a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain, valamint e témában tartott szakmai hozzászólásai közül is rögzítésre került néhány. Amellett, hogy szakmai munkásságában a büntetési rendszer, szankciórendszer, büntetési célelméletek átfogó jellegű, nemzetközi összehasonlító jogi kontextusba helyezett feldolgozását végezte el,⁵⁸ számos haladó gondolatíságot tükrözö *de lege ferenda* javaslatot fogalmaz meg a jogtudomány és a jogalkotás számára.

Fonyó a büntetési rendszer fogalom alatt „[...] a büntetéssel fenyegetett cselekmények miatt a büntető igazságszolgáltatás által alkalmazott jogkövetkezményeknek – a büntetéseknek és intézkedéseknek – a közös cél által meghatározott, egységes, integrált rendjét” érti.⁵⁹ A haladó szemléletet tükrözö fogalom már nem a (szabadságvesztés) büntetés-központúságot helyezi előtérbe, hanem a büntetés mellett azonos súllyal ismeri el az intézkedések létjogosultságát, sőt, azokhoz a büntetési cél hatékonyabb érvényesülésének reményét fűzi. Azonban ami még ennél is előremutatóbb, hogy *Fonyó* a büntetési rendszer kiépítése során is a büntetőjog végsö eszközként történö alkalmazását helyezi előtérbe,⁶⁰ nemcsak az alternatív szankcióknak, hanem a büntetőjogon kívüli,⁶¹ más jogági jogkövetkezmények prioritásának is híve. Több munkájában is elvi élel hangsúlyozza, hogy a büntetési rendszer kialakítása során „[...] figyelembe kellene venni azt, hogy jelentös visszatartó hatása nemcsak a büntetőjogi normáknak, illetve ezek szankcióinak van, hanem más jogágak nyújtotta szankcióknak is. Indokolt lenne ezeket erősíteni, hogy a büntetőjog megszabaduljon olyan feladatokról, amelyek voltképpen nem sajátjai.”⁶²

Fonyó 1974 júniusában az ELTE Kriminológia Munkaközösségének ülésén a szabadságvesztés megelőzö hatásáról beszélt *Csendes Károly*, legföbbs ügyész-helyettesnek a szabadságvesztés-büntetés bünmegelőzö hatásáról szóló előadásához kapcsolódó opponenciájában. Előadásában *Fonyó* intézkedéspárti, a szabadságvesztés-központúság ellen érvel,⁶³ előtérbe helyezve az intézkedések alkalmazhatóságának lehetőségeit. Az

⁵⁵ Uo. 36. p.

⁵⁶ Vö.: NAGY 2001, 51. p. CSÉKA 1982, 531. p.

⁵⁷ KIRÁLY 1982, 285. p.

⁵⁸ Vö.: CSÉKA 1982, 531. p.

⁵⁹ FONYÓ 1974, 470. p.

⁶⁰ Vö. FONYÓ 1959, 478. p. FONYÓ – FÖLDVÁRI – HORVÁTH 1974, 9. p.

⁶¹ FONYÓ 1974, 469. p.

⁶² Uo. 473. p. Vö.: FONYÓ 1975, 193. p.

⁶³ FONYÓ 1974, 474. p.

intézkedések közös elvi alapjának, alkalmazási kritériumai pontos meghatározásának követelményét munkáiban kihangsúlyozza, leszögezi azonban, hogy a büntetés és az intézkedés alkalmazásának azonos célszerűségi szempontokat kell követni. A büntetés és az intézkedés célját is egyedül és egyöntetűen a társadalom védelmében látja, a nevelés e cél érvényesítésének eszköze, nem pedig mint önálló cél értelmezendő. Éppen ezért indokolatlannak tartaná az új Btk-ban az intézkedéseknek külön törvényi cél meghatározást adni. Érvelésével nemleges választ ad tehát arra, az általa feltett kérdésre, miszerint „[...] lehet-e divergáló, de egyidejűleg egységesen érvényesítendő több célt a valóságban valamelyiknek a csorbulása nélkül érvényre juttatni.”⁶⁴

A büntetési rendszert a szervező-nevelő funkció erősítésével kell hatékonyabbá tenni, a nem represszív jellegű szankciók körét kell bővíteni. Előtérbe kell helyezni a bűnelkövető személyiségfejlesztése szempontjából motiváló eszközöket. Amíg a büntetés középpontjában a *tett* áll, addig az intézkedés a bűnelkövető *személyiségére* fókuszál. Ennek szem előtt tartásával kell a szankciók e két csoportját integráltan kezelni. Fonyó meggyőződése szerint az 1978-as Btk-ban „[...] a szankciók rendszerét az eddiginél jóval differenciáltabban, az egyes intézmények kombinált alkalmazására építve kell kialakítani és az igazságszolgáltatásnak olyan szerves összefüggést kell megteremtenie az állami-társadalmi gyakorlat más területeivel, amely lehetővé teszi a determinációs ráhatás folyamatosságát a büntetések és intézkedések fungálásának befejeződése után is.”⁶⁵

A társadalom védelme mint generálpreventív cél álláspontja szerint nem garantálható hatékonyan a büntetés, különösen szabadságvesztés-büntetés kiszabásával azon bűnelkövetők esetén, akik olyan mértékben antiszociális személyiséggel rendelkeznek, hogy esetükben a nevelés tipikusan nem realizálható.⁶⁶ Különösen a Fonyó által „hibás személyiségeknek” tekintett elkövetőtípus az, amely speciális hozzáállást igényel a büntetési rendszer részéről, hiszen velük szemben az általános determinációs eszközök nem hatékonyak.⁶⁷ Ezért úgy véli, hogy a bűncselekményt elkövetők ilyen jellegű heterogenitása is indokolja a büntetési rendszer differenciálását, bizonyos személyekkel szemben intézkedések alkalmazása célravezetőbb.

Munkássága során érvel a kényszergyógykezelés intézkedés széleskörű alkalmazása mellett.⁶⁸ Álláspontja szerint a kényszergyógykezelés alkalmazásának lehetőségét ki kellene terjeszteni azokra is, „[...] akiknek elmebetegsége vagy más zavara, kóros állapot beszámítási képességét nem zárja ki ugyan, de azt korlátozza, és akiknek e patológiás állapot összefüggésbe hozható a megvalósított bűncselekménnyel.”⁶⁹ A különösen veszélyes, javíthatatlan bűnelkövetők vonatkozásában sem megy el azonban addig, hogy azoknak a társadalom védelme érdekében történő ártalmatlanná tétele tekintetében a humánusságot figyelmen kívül hagyja annak ellenére, hogy nemzetközi tendenciák számosságát ismerteti e tekintetben. Meggyőződése, hogy „[a] biológiai-fiziológiai beavatkozás tekintetében a szocialista büntetőjog csak arra az álláspontra helyezkedhetik, miszerint minden terápiai jellegű beavatkozás megengedhető (sőt ki-

⁶⁴ Uo. 471. p.

⁶⁵ Uo. 473. p.

⁶⁶ TAUBER 1974, 61. p.

⁶⁷ FONYÓ 1974, 472–473. pp.

⁶⁸ SZABÓ 1955, 450. p.

⁶⁹ FONYÓ 1974, 474. p.

kényszeríthető) mindaddig, amíg ez a gyógyítás fogalmi körébe tartozik, és amíg az emberi szervezet és személyiség épségének helyreállítása érdekében való. Nem engedhető meg viszont az olyan beavatkozás, amely az ártalmatlanná tételt akként szolgálná, hogy megfosztaná az embert bármilyen vonatkozásban teljesítőképeségétől, kizárna meghatározott elemi biológiai-fiziológiai funkciókat, maradandó fogyatékoságot idézne elő akár a fizikai szervezetben, akár a személyiségben”.⁷⁰

A kényszergyógykezelés alkalmazási lehetőségének bővítésén túl a munkabüntetés humánusabbá tételét is szorgalmazza. Célszerűségi szempontok hatékonyabb érvényesítése mellett érvel akkor, amikor a javító-nevelő munka felülvizsgálatának követelményét hangsúlyozza. Helyteleníti, hogy a munka büntetés legyen, így azt is, hogy a munka végzésének kötelezettsége büntetés-végrehajtási jogviszonyt keletkeztessen. Nem büntetés-ként, hanem intézkedésként látja célravezetőnek az alkalmazását, mindennemű hátrány kilátásba helyezése nélkül. Hiszen „[...] pozitív hatása éppen azzal érhető el, hogy a munkára kötelezett elítélt előtt perspektíva nyílik a társadalmi érvényesülésre, érdekévé válik képességeinek teljes kibontakoztatása, szakmai fejlődése, a kiemelkedő munkateljesítés.”⁷¹

A munkabüntetés büntetési rendszerben való célszerű elhelyezése mellett a fogvatartottak munkáltatásával kapcsolatos munkája is humánusságát tükrözi. Lőrincz József szavaival élve, Fonyó e munkájában arra irányította a korabeli jogalkotó figyelmét, hogy „meg kell adni még a börtönben dolgozó elítélt munkájának is a becsületét, mint ahogy meg kell őrizni emberi méltóságát is.”⁷²

Mindemellett munkáiban javaslatot tett a kodifikációs munkálatok során a próbára bocsátás intézkedés alkalmazási körének a felnőtt bűnelkövetőkre való kiterjesztésére is, valamint anyagi jogi relevanciával is bír azon javaslata, miszerint a tevékeny megbánásra vonatkozó rendelkezéseket bővíteni lenne indokolt.⁷³

Összegzésképpen megállapítható, hogy Fonyó büntetési rendszerhez fűződő javaslatait humánusság jellemzi: „[a] szankciók hatékonysága (célszerűsége) addig a határig fokozható, ameddig nem kerül ellentmondásba a humánussággal, mert ezzel a szocialista társadalom számára célszerűtlenné válik.”⁷⁴

2. Tudomány- és oktatásszervező tevékenysége

Fonyó tudományos hagyatékát nemcsak a büntető anyagi jogi és a büntetési rendszerrel kapcsolatos munkássága teszi teljessé, hanem az oktatási tevékenysége, valamint tehetséggondozás terén tanúsított elhivatottsága is. Király Tibor Fonyóról mint oktatóról úgy emlékezik meg, hogy „az ifjúság nevelője.”⁷⁵ Oktatási tevékenysége során éppúgy, mint ahogyan a tudományos munkásságánál láttuk, gyakorlatorientáltság jellemezte, hangsúlyozta, hogy a büntetőjog oktatásának közelebb kell kerülnie a gyakorlathoz, kiemelte a

⁷⁰ Uo. 476. p.

⁷¹ Uo. 474–475. p.

⁷² LŐRINCZ 2007, 125. p.

⁷³ FONYÓ 1974, 474. p.

⁷⁴ Uo. 475. p. Vö.: NAGY 2001, 51. p.

⁷⁵ KIRÁLY 1982, 285. p.

kiegészítő diszciplinák oktatásának fontosságát.⁷⁶ Jól szemlélteti a bűnügyi tudományok oktatásának gyakorlatközelivé tétele iránti igényét az empirikus bűnügyi tudományokkal kapcsolatos nyitottsága. A kriminológia és a büntetőjogtudomány viszonyát illetően azt az álláspontot helyeselte, hogy „[a] kriminológiai jellegű vizsgálatok részei a büntetőjogtudománynak, ugyanis a kriminológia a jogi szempontú elemzéshez és következtetéshez a szükséges tápanyagot szolgáltatja.”⁷⁷ Az oktatás gyakorlatiasabbá tételének igénye, illetve annak célszerűségébe vetett hite és elhivatottsága vélhetőleg abból gyökerezik, hogy egyetemi pályafutása előtt rendőrfőhadnagyi, majd századosi minőségben szolgált a magyar államrendőrség tagjaként.⁷⁸ Nemcsak a gyakorlatnak az elméleti oktatásba való beemelését tartotta azonban fontosnak, hanem az elmélet és a gyakorlat kölcsönhatását is hangsúlyozta azzal, hogy „[...] a ténykutatásnak az elmélet által kimunkált eredményei a gyakorlati szervek operatív munkájához közvetlen segítséget nyújthatnak.”⁷⁹

Gyakorlatorientáltsága nemcsak a szoros értelemben vett oktatói tevékenységében mutatkozott meg, érdeklődése kiterjedt a felsőoktatás aktuális kérdéseinek megválaszolására, problémáinak megoldására. A *Felsőoktatási Szemlében*, az 1960-as években több tanulmányt is publikált, amelyek a jogi felsőoktatás felvételi rendszerének optimalizálását, valamint a jogi oktatás jobbítását célozták. 1967-es tanulmányában a jogi kari felvételi rendszer megreformálását szorgalmazza, tekintettel különösen arra, hogy „[a] középiskolákban nem oktatnak olyan tárgyakat, amelyek propedeutikus jelleggel megalapoznák a felsőfokú jogi oktatást, illetőleg amelyeknek számonkérése útján a felvételi vizsgán kielégítő mértékben lehetne bizonyosságot szerezni a felvételekre jelentkezők megfelelő speciális előképzettségéről és a jogi pályára való alkalmasságáról.”⁸⁰ Ezért a történelem és az irodalom tantárgyak felvételi tárgyként való megtartása mellett javasolta a számonkért tananyag pontos, és kifejezetten jogtudományra fókuszált behatárolását. Emellett egy háromszintes vizsgarendszert dolgozott ki, amely egy szűrő szerepet betöltő kérdőíves vizsgáztatással indul, majd azoknak, akik e vizsgarészt sikerrel teljesítették, két-három, választható téma közül esszét kell írni. A harmadik vizsgarész általános érvelési-, valamint kommunikációs képességek felmérésére alkalmas szóbeli vizsga. E komplex felvételi vizsga értékelési módszertanát is kidolgozta.⁸¹ Cséka jellemzése szerint Fonyó élete „a modern, mai arculatú jogi felsőoktatás kialakulásának időszakát is reprezentálja.”⁸²

Fonyó Antalnak szívügye volt a tehetséggondozás is,⁸³ ahogyan arról egykori kollégái is megemlékeznek.⁸⁴ A fiatalok szakmai tevékenysége ösztönzése céljából rendszeresen szervezett ún. műhelyértekezleteket.⁸⁵ Élete utolsó műhelyértekezletét 1981. november 26-27. között tartotta. E rendezvényről szóló beszámolót, ahol a JATE Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszékének tudományos fokozattal még nem rendelkező oktatói számoltak be kutatómunkájuk állapotáról, a *Jogtudományi Közlöny* megörökítet-

⁷⁶ FONYÓ – SZABÓNÉ 1978, 275. p.

⁷⁷ PESCHKA 1964, 438. p.

⁷⁸ CSÉKA 1982, 530. p. NAGY 2001, 50. p.

⁷⁹ PESCHKA 1964, 438. p.

⁸⁰ FONYÓ 1967, 333. p.

⁸¹ Uo. 334–337. pp.

⁸² CSÉKA 1982, 530. p.

⁸³ LAKÓ 1982, 653. p.

⁸⁴ KIRÁLY 1982, 825. p. CSÉKA 2007, 13. p.

⁸⁵ KIRÁLY 1982, 825. p.

te az utókor számára.⁸⁶ Rendszeresen közreműködött mindemellett doktori munkák bírálatában. 1981 májusában vett részt élete egyik utolsó doktori vitájában, ahol Horváth Tibor *A büntetési elméletek fejlődése* című doktori értekezését bírálta.⁸⁷

Szintén aktív tudományos szervező tevékenysége mutatkozik meg a hazai, valamint nemzetközi konferenciák szervezésében is. Azokra a konferenciákra, illetve Fonyónak e rendezvényeken elhangzó előadására, amelyről írásos dokumentáció fennmaradt, az általa kutatott témák ismertetése során már utaltam. Nagy Ferenc Fonyó Antalról és Schultheisz Emilről írt munkájában idézi Horváth Tibor gondolatait, amelyek Fonyó halálának 10. évfordulójára megrendezett kari konferencián⁸⁸ hangoztak el: „Feledhetetlenek azok a Fonyó által szervezett konferenciák, amelyeket áthatott a mások iránti nyíltsága, emberi melegsége és szeretete, és amelyek tudományos műhely jelentőségűvé avatták ezeket a találkozásokat.”⁸⁹ Élete utolsó évtizedében három nagyobb volumenű, nemzetközi konferenciát szervezett az általa kutatott témákban: a szankciórendszeréről, a gazdasági bűnözésről, valamint a büntetőjogi felelősség differenciálásáról és annak határaitól.⁹⁰ Az utolsó konferencia előadásairól az ő szerkesztésében orosz nyelvű tanulmánykötet jelent meg 1981-ben,⁹¹ e kötet szerkesztése, valamint a kötetben található tanulmánya volt élete utolsó tudományos munkája.

III. Fontosabb művei

A gazdasági bűncselekményekről. A Magyar Jogász Szövetség V. Kongresszusa. Siófok, 1958. 194–215. pp.

A közadózási kriminalitás kérdései. A pénzügyi büntetőjog. In: Az adózás alapkérdései. Budapest, 1959. 475–486. pp.

A gazdaság elleni bűncselekmények fogalma. Kandidátusi értekezés, 1961.

A tulajdon elleni bűncselekmények fogalmának egyes kérdései. (Szegedi Akadémiai Napok. 1961. május 18–19.) A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei 11. 1961/1–3. 144–164. pp.

A társadalmi tulajdon és a népgazdaság védelme az új büntető törvénykönyvben. Rendőrségi szemle 1962/7. 604–614. pp.

Büntetőpolitika és az állam- és jogtudomány. [Korreferátum A magyar állam- és jogtudományok és a társadalmi gyakorlat c. rendezett (Bp. 1963. dec. 22.) tudományos konferencián.] Állam- és Jogtudomány 1964/1. 44–50. pp.

A munka tartalma, célja és módszerei a büntetésvégrehajtás intézményeiben. Jogtudományi Közlemény 1966/3. 105–113. pp.

A felvételi vizsgák módszerének továbbfejlesztése a jogi karokon. Felsőoktatási Szemle 1967/6. 333–338. pp.

⁸⁶ LAKÓ 1982, 653–658. pp.

⁸⁷ GYÖRGYI 1981, 436–440. pp.

⁸⁸ FARAGÓ 1992, 198. p.

⁸⁹ NAGY 2001, 52. p.

⁹⁰ KIRÁLY 1982, 285. p.

⁹¹ FONYÓ ANTAL (szerk.): *Differenciácija ugovnoj otvetsztvennoszti.* Szeged, 1981.

FONYÓ ANTAL – VERMES MIKLÓS: *Népgazdaság és büntetőjog*. Gazdaság- és jogtudomány. A Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának közleményei 1970/3–4. 473–486. pp.

Büntetési rendszerünk továbbfejlesztésének elvi kérdései. Jogtudományi Közlöny 1974/9. 469–476. pp.

FONYÓ ANTAL – FÖLDVÁRI JÓZSEF – HORVÁTH TIBOR: *Büntetőjogi módszerek és eszközök fejlődése a Magyar Népköztársaság büntetőjogában*. Nemzeti rapport az AIDP 11. kongresszusának 1. napi rendi pontjához. Budapest, 1974.

Büntetési rendszerünk fejlődése a felszabadulás után. Jogtudományi Közlöny 1975/3–4. 192–198. pp.

FONYÓ ANTAL – SZABÓNÉ NAGY TERÉZ: *A bűntügyi tudományok oktatásának továbbfejlesztése*. Felsőoktatási Szemle 1978/5. 275–281. pp.

A magyar büntető törvényhozás fejlődése a felszabadulás után. A magyar büntető törvényhozás 100 éve c. nemzetközi tudományos konferencia előadásai és hozzászólásai. In: Jogász Szövetségi Értekezések. 2. kötet. Budapest, 1979. 107–119. pp.

A munka tartalma, célja és módszerei a büntetésvégrehajtás intézményeiben. In: Büntetésvégrehajtási rendszerek – büntetésvégrehajtási jog. 1980. 49–58. pp.

A gazdasági bűncselekmények. In: Magyar büntetőjog. Különös rész. Budapest, 1981. 413–479. pp.

A vagyon elleni bűncselekmények. In: Magyar büntetőjog. Különös rész. Budapest, 1981. 483–563. pp.

Népgazdaság és büntetőjog. Gazdaság- és jogtudomány. A Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának közleményei 1970/3–4. 473–486. pp.

IV. Irodalomjegyzék

BODNÁR M. LÁSZLÓ: *Nemzetközi büntetőjogi konferencia Szegeden*. Jogtudományi Közlöny 1979/8. 529–535. pp.

CSÉKA ERVIN: *Emlékezés Fonyó Antal professzorra*. In: NAGY FERENC (szerk.): Büntetőjog és humánium. Emlékkötet Fonyó Antal halálának 25. évfordulójára. Szeged, 2007. 13–14. pp.

CSÉKA ERVIN: *Fonyó Antal (1919–1981)*. Jogtudományi Közöny 1982/7. 530–531. pp.

FARAGÓ M. JUDIT: *Tudományos emlékülés Szegeden*. Jogtudományi Közlöny 1992/4. 198–200. pp.

GEGESI KISS PÁL: *A pszichológia terén elért hazai eredmények 1961-ben*. Magyar Pszichológiai Szemle 1962/3. 274–290. pp.

GYÖRGYI KÁLMÁN: *A büntetési elméletek fejlődése című doktori értekezés vitája*. Jogtudományi Közlöny 1981/5. 436–440. pp.

KENYERES ÁGNES (szerk.): *Magyar életrajzi lexikon [A–Z]*. Budapest, 1994.

KERESZTY BÉLA: *A dekriminalizáció és a differenciált felelősségrevonás korlátai*. Állam és Igazgatás 1981/1. 31–36. pp.

KIRÁLY TIBOR: *Fonyó Antal. 1919–1981. [Nekrológ]*. Magyar Jog 1982/3. 285–286. pp.

Krónika. In: MÁTRAI LÁSZLÓ (szerk.): Az Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei. 12. kötet. Budapest, 1962. 157–184. pp.

LAKÓ IBOLYA: *Büntetőjogi műhelyértekezlet Szegeden*. Jogtudományi Közlöny 1982/8. 653–658. pp.

LŐRINCZ JÓZSEF: *Az elitéltek munkáltatásáról – illúziók nélkül*. In: NAGY FERENC (szerk.): Büntetőjog és humánium. Emlékkötet Fonyó Antal halálának 25. évfordulójára. Szeged, 2007. 125–128. pp.

NAGY FERENC: *A szegedi büntetőjogi/dogmatikai iskola meghatározó képviselőiről*. In: HAJDÚ JÓZSEF (szerk.): 90 éves a szegedi jogászképzés. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Szeged, 2013. 133–149. pp.

- NAGY FERENC: *Fonyó Antal életútjáról*. In: NAGY FERENC (szerk.): Büntetőjog és humánnum. Emlékkötet Fonyó Antal halálának 25. évfordulójára. Szeged, 2007. 9–12. pp.
- NAGY FERENC: *Schultheisz Emil és Fonyó Antal életútjáról és munkásságáról*. Jogtudományi Közlöny 2001/1. 48–52. pp.
- SZABÓ ANDRÁS: *Vita büntetőjogunk kodifikációjának elvi kérdéseiről*. Jogtudományi Közlöny 1955/7. 442–453. pp.
- PESCHKA VILMOS: *A magyar állam- és jogtudományok és a társadalmi gyakorlat*. Az MTA Filozófia és Történettudományok Osztályának Közleményei 1964/4. 429–441. pp.
- TAUBER ISTVÁN: *A Kriminológiai Munkaközösség ülése a szabadságvesztés-büntetés szerepéről*. Belügyi Szemle 1974/10. 60–62. pp.
- TÓTH MIHÁLY: *A gazdasági bűncselekmények fogalomrendszerének és ítélkezésük elvi irányításának változásai*. In: NAGY FERENC (szerk.): Büntetőjog és humánnum. Emlékkötet Fonyó Antal halálának 25. évfordulójára. Szeged, 2007. 17–27. pp.
- Tudományos élet. Tudományos fokozatok odaítélése*. Jogtudományi Közlöny 1963/4. 234–239. pp.
- WITTMAN TIBOR – KOVÁCS ISTVÁN: *A szegedi Akadémiai Napokról*. In: REJTŐ ISTVÁN – SZÁNTÓ LAJOS: Magyar Tudomány – A Magyar Tudományos Akadémia Értesítője. Szemle. A Magyar Tudományos Akadémia életéből. 68. kötet. Budapest, 1961. 472–477. pp.